

Kaž z našimi wótcami

2466

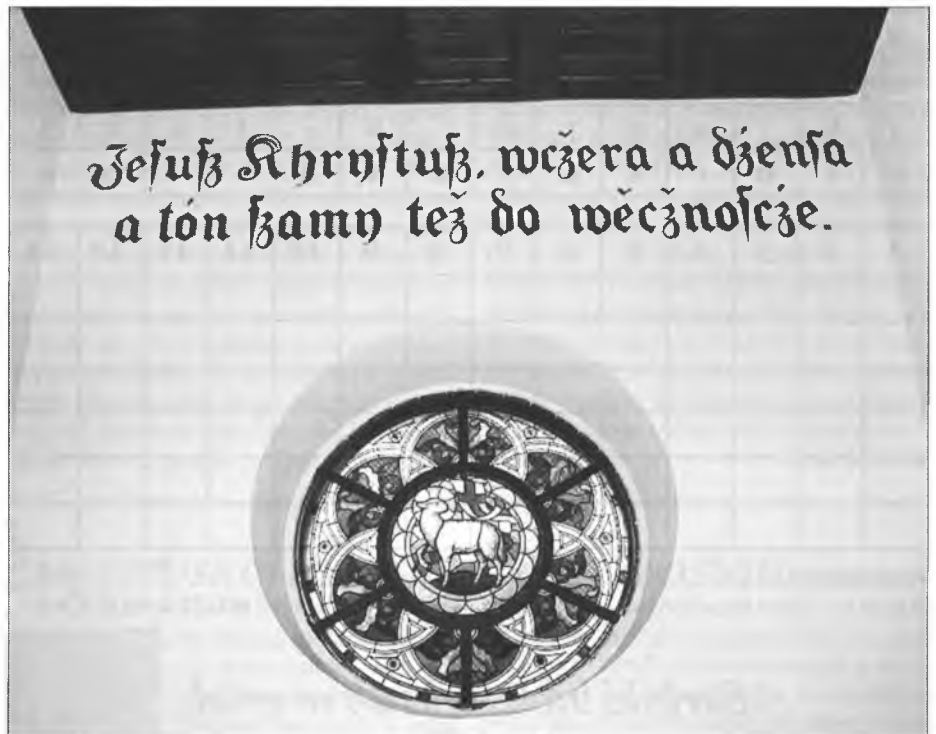
Knjez, naš Bóh,
budź z nami,
kaž je z našimi wótcami był.
Njeh nas njewopušći
a njeh nas njezastorči.

(1. kniha kralow 8,57)

Lětsa swjećimy wjele serbskich jubilejow. Spominamy na 200. narodniny Handrija Zejlerja, na 150lětny jubilej serbskeho wupućowanja do Texasa, na 150. narodniny serbskeho wědomostnika Arnošta Muki, na 100. posmjertniny Korle Awgusta Kocora. Dalši jubilej, na kotryž je so jenož na kromje spominało, je 150. posmjertny dzeń fararja Ernsta Bohuwěra Jakuba, kotryž skutkowaše při Michalskej cyrkwi w Budyšinje. Wón je so sobu wo to postarał, zo zapisa so w šulskim zakonju z lěta 1835 paragraf, kotryž garantowaše k přenjemu razej w serbskich stawiznach serbsku wučbu. 1848 wuda wón zhromadnje z katolskim kapłanom Kućankom knihu „Serbske Hornje Łužicy abo statistiski zapisk wšitkich serbskich ewangelskich a katolskich wosadow a jich duchownych a wučerjow“, štož běše přenja „ekumeniska“ kniha w Serbach. Ze swojim přichodnym synom Křescanom Bohuwěrom Pfulom załoži wón 1848 serbske kemše w Drježdžanach. Za serbske paćerske džěci Michalskeje wosady je dał čišćeć serbske konfirmaciske wopisma. 4. februara 1854 je wón zemrěl. Znajmjeńša na tutym městnje chcemy spominać na jeho žohnowane skutkowanje mjez Serbami.

Wšitke lětuše jubileje nas dopominaja na zańdženosc, w kotrejž je so serbskemu ludej dóstało wjele dobreho. Njesebičnje su naši wótcincy džělali Bohu k česći a Serbam k spomóženju.

Bóh je z našimi wótcami był a je jich džěto bohaće žohnował. Časy su so změnili. Wuznam křescanstwa so pomjeńšuje. Wěra so naruna z ideologijemi. Ludžo chwala sej liberalizm, nacionalizm abo socializm. Mnohim dosaha socialne zastaranje jako wobsah žiwjenja, někotři su tež přiwěrkojći, zo so jenož džywaš, kak je to w 21. lě-

Ješuŝ Ahrnŝtuŝ, wčzera a džensa
a tón ŝamy tež do wěcznoŝće.

Sej wótcow česćić rěka tež zachować hódnoty, kiž su woni stworili: Čerstwje wobnowjene blyšći so tute serbske bibliske hrono z lěta 1908 w Zarěčanskej cyrkwičce. Hakle njedawno su restawtorojo pod worštu barby na nje storžili a je swědomlěce wobnowili. Po dokónčenju restawraciskich džělow so cyrkwička w Zarěču kónc měrcsa ze swjédženskiimi kemšemi zaso wosadže wotewri.

Foto: H. Mirtschin

stotku móžno. Wjele ludži nochce wo Bohu ničo słyšeć.

Židowski kral Salomon běše žiwy w podobnym času kaž my džensa. Pohanske kulty so zaso rozšěrjowachu. Hrožeše strach, zo so pozhubjuje wěra Abrahama, Mójzasa a krala Dawida. Salomon je dał natwarić templ w Jerusalemyje jako duchowne srjedzišćo Židow. Při poswjećenju modleše so wo to, zo njeby Bóh lud zastorčił, ale z nim był, kaž je z wótcami był. Wón wupraji přeće, zo njeby Bóh swój lud wopušćił abo samo zastorčił. Salomon liči z tym, zo by móht Bóh jako wotmołwu na njewěru luda wotčahnyć swoju ruku a ludej sćazać žohnowanje. Z prawom so Salomon před tym boji, přetož hdyž Bóh swój lud wopušći jako wotmołwu na to, zo je lud Boha wopušćił, tak hrozy moraliske spadowanje a

zabłudženje w samowumyslenych nabožinach.

Wopušći Bóh w našim času Europu abo Němsku? Skónči so tysačlětna křescanska kultura? Nastupi nowe abo stare pohanstwo swoje knjejestwo, pohanstwo, kaž wone knježeše w starym Romje? Chlěb a hry? My to njemóžemy wědžeć. Ale naš nadawk je, zachować swojich wótcow rěč a wěru a so nic klonić duhej časa. Farar Jakub je w swojim času sebje a wšitkich křescanow napominał:

Hdyž ja we postuśnosći chodžu
a twoju wolu činju tu,
we lubosći so z tobu wodžu,
mam pokoj w swojim swědomju,
mam njebjesa tu na zemi
a zbóžnosć tam we wěčnosći.
(spěwarske 473,7)

Jan Malink

Hódančko

Lube džěci!

W februarskim čisle Pomhaj Bóh sće móhli rjane hódančko wot Jadwigi wuhódać. Nětko čaka hižo dalše, ale tróšku hinaše hódančko na was. Dyrbiće pismiki kóždeje linki rjadować a do druhého wulkeho kašćika zapisać. Potom móžeće wuprajenje Jezusa čitać, kiž wón swojim wučomnikam rjekny. Wučomnicy mjenujcy wotpokazachu ludźi, kotřiž běchu ze swojimi džěćimi k Jezusej přišli, zo by tež džěći žohnowať.

Stawizna wo žohnowanju džěći steji w scénju swj. Lukaša 18,15-17.

Gabriela Gruhlowa

3	7	11	2	6	1	13	8	4	14	5	10	12	9
e	d	a	j		N	k	ž	c	a	h	ć	t	ě
		ń	e	i	k	u	p	m		n	i	d	ř
n	o	a		w	a	ć	b	j	e	e	r	j	a
m	e		i	ř	j		t	,		p	ž		o
j	h		a	c	t	o		k		i	e	t	j
a	t	B	r	s	k	ž	w	l	e	e		o	o

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

Wuhódanje

Štóž je w zašłym čisle wšo prawje wuhódať, je zhoniť, što wón je: **MUDRA HLÓJČKA.**

Serbski bibliski kruh so zešoť

Hižo loni běchu serbscy wěriwi wo to prosyli, zo bychy so w přichodze nimo serbskich kemšow, kiž wotměwaja so w jednotlivych wosadach, prawidłownje tež dalše nabožne zarjadowanja w serbskej rěči přewjesć móhli. To by služiło pohłubšowanju wědy wo bibliji a mjeszobnej wuměnje mysli wo duchownych prašenjach. Ze spočatkem tutoho lěta je so nětko ze zwoprawdžowanjom tuteje myslički započalo. Jako Serbski bibliski kruh chcedža so zajimowani lajkojo hromadže ze Serbskim superintendentom stajnje poslednju wutoru měsaca na Michałskej farje w Budyšinje k tajkemu zarjadowanju zetkać – z wuwzaćom lětnjeju měsacow a měsaca decembra.

Prěni raz je so kruh zešoť wutoru, dnja 27. januara. Přišlo běše dohromady 11 ludźi. Mjez nimi witaše nawjedowar kruha tež Serbskeho superintendenta n. w. Siegfrieda Alberta. Za wotběh wječorkow namjetowaše superintendent Malink wěsty ramik, kotremuž wšitcy přihłosowachu: Po zawodnym kěrļušu a modlitwje čita so Ochranowske hesło za wotpowědny džěr.

Po tym rozpomina so na zakładže tekstow ze Serbskeho lekcionara bibliski tekst. Na januarskim zeńdženju džěše wo „dospołnosć“. Prašachmy so, što wšo na swěće je drje dospołne abo hač je dospołnosć w tutym žiwjenju skerje njemóžna. Bóh je dospołny. Njeměta tuž tež cyrkej dospołna być? Čežke to prašenje. Japoštoľ Pawoł pisa w tutym zwisku w 2. lisće na Korintiskich wo hlinjanych sudobjach, w kotrychž chowaja so wosebje drohotne wěcy, sudobja z hlíny pak su zlamliwe. Pawoł wědžeše wo swojej njedospołnosći a mješe so přećiwo wotpowědnym wumjetowanjam Korintiskich wosadnych zakitować. Mi wosobinsce běše slědowaca sada japoštoľa Pawoła wosebje wažna: „Nam so styšće, ale njezadwělujemy.“ Z modlitwu a kěrļušom so wječork zakónči.

Rjenje by było, hdy by so kruh wobdźělnikow hišće rozšěriť. Je džě to dobra składnosć, bibliske słowo nic jenož slyšeć, ale so wo slyšanym tež rozmoťwjeć, so prašeć a bjez stracha swoje dwěle zwuraznić.

I. Šěrakowa

Serbski wosadny zwjazk wupisuje

městno katecheta/katechetki za džěťo ze serbskimi džěćimi
(40 % polneho přistajenja).

Wuměnenja za přistajenje:

- po móžnosći fachowe wotzamknjenje na polu nabožneje pedagogiki,
- znajomosć serbskeje rěče,
- sobustawstwo w ewangelskej cyrkwi.

Prizjewjenje pola
Serb. sup. Jana Malinka
Serbski kěrchow 1
02625 Budyšin

„Z čěłom a dušu – za Boha“

Zhromadnje z katolskej serbskej wosadu w Budyšinje přewjedžemy za šulske džěći (1. do 8. lětnik, wobdźělenje staršich lětnikow je móžne) serbski nabožny tydžeň.

Wotjědzemy **njedzělu, 11. julija**, wokoło 18.00 hodž. w Budyšinje na Kukowske hrodzišćo, nawróćimy so **sobotu, 17. julija**, popođnju.

Přinošk na wosobu: 48 , za sotry a bratrow mjenje.

Prizjewjenje pola
Serb. sup. Jana Malinka
Serbski kěrchow 1
02625 Budyšin

Zdžělenka redakcije

Čěscenym čitarjam a dopisowarjam našeho časopisa zdžělmy, zo so wobjim Pomhaj Bóh wot lětušeho trochu rozšěri. Dotal smy dwójce wob lěto – k jutram a k hodam – wudali městno 8-stronskeho wobšěrniše 12-stronske čisto. Wot lětušeho chcemy tajke rozšěrjene čista štyri kroć wob lěto wudawać, a to prawidłownje kóždy třeci měsac. Płaćizna za lětny abonement so z tym njezwysy.

Z rozšěrjenjom wobjima ma so trochu nedostatkej wotpomhać, zo dyrbjachu awtorojo zdžěla měsacy a samo lěta na wozjewjenje swojich přinoškow čakać. Wobšěrniši wobjim zmóžnja tež šěři wobsah. Tutemu wužadanjcu chce naš časopis po móžnosći wotpowědować. Tehodla su dotalni dopisowarjo prošeni wo dalše swěrne sobudžěťo a nowi awtorojo su wutrobnje wítani. Tež hinašim wobsahowym akcentam, kiž so dotal sčyła njezewjachu abo jenož snadnje, je Pomhaj Bóh wotewrjeno. Tuž prosy redakcija wo waše připisy – z Hornjeje, srjedźneje a Delnjeje lužicy, z dalšich kónčin Němskeje a wukraja.

„Pomhaj Bóh je woprawdžity nabožno-narodny časopis“ – takle njedawno čitar w bjesadže hódnoćeše. Wjetšeje chwalby sej naš časopis njemóže dostać. Zhromadnje z awtorami a dopisowarjami chce so redakcija wo to prócować, zo by Pomhaj Bóh tež w přichodze tajkeho wuprajenja hódny był.

Trudla Malinkowa, redaktorka

Dr. Jan Cyž Rakečanski †

Dr. Jan Cyž bě so 2. nowembra 1928 w Choćebuzu narodził jako syn dr. Jana Cyža a jeho mandželskeje Leńki rodź. Smolerjec. Nan nawjedowaše tehdy filialu Serbskeje banki w Choćebuzu. Po zwrěšćenju banki přesydlil so swójbja 1932 do Budyšina, hdžež bydleše na Lawskich hrjebjach w Serbskim domje. W Budyšinje wopyta Jan Cyž ludowu šulu a wot lěta 1939 Statnu wyšu šulu (něhdyši gymnazij). Hdyž běše jeho nan zajaty „w tlamje ječibjela“, staraše so swójbja jeho dźěda Marka Smolerja wo hólca a jeho bratra Feodora. Po zložanju matury započo 1947 w Praze ze studijom mediciny, kotryž dokonči 1953 w Lipsku. Wot lěta 1954 dźěłaše w Zhorjelcu jako dźěčacy lékař, poboku swojeje mandželskeje Marty rodź. Křižanec, džowki njeboh Rakečanskeho fararja Korle Křižana. Zdoby sej woseke připóznać nic jenož swojich kolegow, ale tež mnohich Zhorjelskich swójbow. 1985 natwarištaj sej mandželskaj chěžu w Rakecach a dr. Jan Cyž dźěłaše wot nětka we Wojerowskej dźěčacej poliklinice. 1990 poda so na wuměnk. Poslednje lěta swójeho žiwjenja běše ćerpjacy. Swěru staraše so wo njeho mandželska a přiwuzna swójbja Herrmannec w Rakecach. Tola mandželska bu w awgusće 2002 krótko do swojich 80. narodnin do wěčnosti wotwo-

łana. W poslednich měsacach přebywaše dr. Jan Cyž w Rakečanskej hladarni, hdžež bu dnja 4. februara ze wšeje zemskeje nuzy wumóžen.

Tole su krótkie daty ze žiwjenja dr. Jana Cyža, kotrež tola njemóžeja wuprajic, štož by so móhło a dyrbało wo nim pisac. Wón běše prawnučk našeho wótcinca Jana Arnošta Smolerja, wo kotrehož row na Budyškim Hrodzišku je so přez lětdžesatki starał. Wón běše jeho posledni we Łužicy žiwy potomnik byt. Pola swójeho dźěda, ale tež přez swójeho nana, běše hižo jako dźěčo wšěch wodzacych Serbow tehdyšeho časa zeznał. Doma wotroscě w prawym ekumeniskim duchu, wšako běše w cyrkwi Našeje lubeje knjenje runje tak domjacy kaž w Michatskej cyrkwi. Wuske zwiski měješe tež, wosebje w powójnskim času, k swojim přiwuznym po nanje do Njebjelčic. Bohužel njeběše jemu přez lětdžesatki popřate w Serbach swóje powołanje wukonjeć. Tola wudžeržowaše wobstajnje zwisk k swójbje mandželskeje do Rakec. Dalokož njebě powołansce abo strowotnje zadžewany, wobdžěleše so z mandželskej swěru na serbskim cyrkwiniskim a Rakečanskim wosadnym žiwjenju. Na njesebične wašnje wo boje tež šćedriwje podpěrowaše. Njerěčeše wjele, ale štož praješe, měješe fundament.

Dr. Jan Cyž z mandželskej Martu doma w Rakecach w léće 1999 Foto: J. Maćij

Póndzelu, 9. februara, so w Rakecach přiwuzni, znači a wosada wot njeboheho rozžohnowachu. Dwurěčne pohrjebne swa-točnosće měješe Serbski superintendent, zložuju so na słowo z 1. lista na Korintiskich: „Nětka pak wostanu wěra, nadžija, lubosć, tute tři; ale lubosć je najwjetša mjez nimi.“ Za Serbske ewangelske towarstwo položi předsyda Měrcin Wirth kwěćel džakneho spominanja na row. Dr. Jan Cyž pochowa so na starym kěrchowje w Rakecach poboku swojeje mandželskeje, kotruž běše wo połdra lěta přežiwił. Njeh wotpočujetaj w Božim měrje a wěčne swětło njeh so jimaj swěći.

Jan Malink

Wo žonach, kiž su serbskej drasće swěrne wostali

Kniha Brunhilde Miehe wěnuje so štyrjom drastowym regionam dwurěčneje Łužicy. Su to kónčiny wokoło Wojerec a Slepoho, Delnja Łužica a katolski serbski region. Hłowne prašenje při tym je, čeho dła su runje w tutych kónčinach žony wjele dlěje swoje serbske drasty wobchowali, hač su to druhdze pod podobnymi towaršnostnymi wuměnjemi činili.

Ke kóžděj kónčinje na deńdže čitar jednotliwe žony, kiž tam džensa hišće wšědnje w drasće chodža resp. w času nastaća kniha wokoło lěta 2000 chodžachu. B. Miehe předstaji kóždú žonu a jeje drastu w krótkim biografiskim portreće. Na jenož mało stronach a z pomocu zwjetša čornobělych aktualnych fotow (kaž tež priwatnych z młodych lět drastyňerki) nastaj žiwy wobraz wosoby a jeje drasty. W teksće spyta B. Miehe pokazać na přičiny, kotrež

Njedawno w LND wušta kniha Brunhilde Miehe wo nošerkach serbskeje drasty we wšelakich kónčinach Łužicy

su žonu w běhu jeje žiwjenja k tomu pohnuwal, při drasće wostać abo ju nachwilnje wotpołožic abo ju w běhu lět změnic a dale wuwiać. Su to wšelake cyle wosobinske wobstejnosće, kiž tutón rozsud wowlivowachu. Ale wězo zwisuja wone přeco z najblišej socialnej wokolinu domizniskeje kónčiny kaž tež z powšitkownymi towaršnostnymi wuwicemi w zaštyl lětotku we Łužicy a w Němskej scyła. Krótkie teksty wo někotrych rjemjeslnicach a wobchodach, kotrež při zhotowjenju drasty rólu hraja, wudospoňja portrety žonow. Nimo toho dawa awtorka

ke kóžděj kónčinje zjeće a pokazki na k tomu hižo předležacu literaturu.

Předślowo a zjeće knihi so wosebje zajimawje čitatej. Za cyłu knihu zasadne je na přikład rozeznawanje mjez tak mjenowanymi „awtentiskimi“ drastyňerkami porno žonam a holcam, kiž sej drastu jenož

při wěstyh składnosćach woblěkaja – kaž na přikład kemši, na procesionach a swjedženjach abo při wustupje z chórom, z rejowanskej skupinu abo při džěle z turistami, kaž to na přikład husto w Błótach widžimy. Za tutej skupinje ma nošenje drasty rozdźělne funkcije a stawa so z hinašich motiwacijow. Tuž wobmjuzuje so B. Miehe w swojej knize na skupinu awtentiskich drastyňerkow. (Hlej tež wuhotowanje wobalki knihi!) Zajimawe je tež, kak žony same swoju drastu mjenuja – hač nałožuju při tym na přikład zapřijeće „burska“, „serbska“ abo „narodna“ drasta.

Zakład za portrety běchu wobšěrne rozmołwy awtorki ze žonami, wjacore wopyty pola kóžděje z nich kaž tež wězo zasadna zaběra ze serbstwom. Za tute džělo je so Brunhilde Miehe samo dwě léće wot swójeho dźěła jako wučerka w Hessenskeju wuswobodžic dała. Hižo do toho běše so z fenomenom burskeje drasty w swojej domiznje zaběrała. Wotpowědnje swědči kniha wo wěcywustojnosći a dokładnosći. Wosebje wuzběhnyć so ma, zo je so awtorce zdobom poradžilo zestajic derje čitajomnu dokumentaciju – zajimawu tež za njefachowca na polu serbskeje drasty.

Beata Richterowa

Hród hrabje Zinzendorfa w Berthelsdorfje ma so wuchować

Přez Ochronowske hesła staj Nikolaus Ludwig hrabja von Zinzendorf a Ochronowska bratrowska wosada po wšém swěće znataj. Spočatki tuteje cyrkwy pak njenamakaja so w Ochronowje, ale w susodnym Berthelsdorfje. W léce 1722 je hrabja Zinzendorf (1700–1760) wot swojeje wovki Catharina von Gersdorf kupil knjejestwo nad Berthelsdorfom. Tu da sej wón natwaric swój „hród“, jednory barokny knjejski dom. W samsnym léce dowoli hrabja českim eksulantam so zasydlit na Berthelsdorfskich honach. Dnja 17.6.1722 pušci so přeni štom za natwar Ochronowa.

Na Berthelsdorfskim hrodže knježeše wot wšeho spočatka čite duchowne žiwjenje. Žurla hrodu njebě swjedženišćo, kaž to hewak na hrodach bywaše, ale „modlerska žurla“. Tu zhromadžowaše so „hrodowska wosada“ – swójba hrabje, služowni, wjesnjenjo z Berthelsdorfa a bórže tež přeni čěscy eksulanća z Ochronowa. Kóždy wječor wotměwachu so modlerske hodžiny a njedzelu popoždnu nutrnosće z wospjetowanjom předowanja, kiž bě so dopoždna na kemšach w cyrkwi slyšało. Duch, kiž je pozdžišo z Ochronowa wuprudžil do wšech kónčin swěta, je wušoť z Berthelsdorfa. Na tudyšim hrodže bydleše hrabja w přernih létach, hdž přebywaše w Hor-

Z lista fararja Jana Benady w Minakale z léta 1771:

„Telko sym wot fararja Wičaza z Hrodžišća zbonil, zo su wot založenja Ochronowa a wot spočatka tamnišeho skutka Božeho Serbja, wosebje z Ketličanskeje wosady, tam na wopyt chodžili a zhromadženstwo hajili ... Wičazowe džěci ... móža so tež hišće derje na to dopomnić, kak je zbóžny wučomnik [z tym je měnjeny Zinzendorf] k nim prajil w Berthelsdorfje w hrodže na žurlu: Wy Serbja: Waši wotcojo su swěrní byli swojim přiboham a su jich dla tójšto wustali, nětk budžće tež wy jako jich potomnicy swěrní Knjezej Jezusej a znjesće tež něšto jeho dla.“

Hród Zinzendorfa w Berthelsdorfje w léce 1991

njej Łužicy. Tu přežiwi tež poslednej léce swogeho žiwjenja.

Měnjate stawizny

Po smjerći hrabje přewza Ochronowska wosada 1764 hród a kubło w Berthelsdorfje. Wot léta 1789 hač do 1913 měješe tu direkcija Ochronowskeje wosady swoje sydło. Cyte 124 lét potajkim nawjedowaše so z Zinzendorfoweho hrodu džěto misionarow a natwar wosadow po wšém swěće. Za čas brunych so hród a kubło Ochronowskeje wosadže zebraštej. 1946 so woboje wosadže wróci, doniž njebu wona dvě léce pozdžišo zaso wuswojena. Z něhdyšeho Zinzendorfoweho knježeho dwora bu 1948 „Volksgut Thomas Müntzer“.

Z tym započo so rozpad. W přizemju hroda zaměstni so kuchnja, do někotrych stwow začahny šula. Na knježim dworje so hač do přewróta ratarješe. Za zdžerženje wuznamnych historiskich twarjenjow pak so ničo nječinjše. Wot léta k létu wone hladajcy dale rozpadowachu. Srjedž džewjěcdžesatych lét poča situacija hrodu kritiska być. Na dodžeržanej třěše běchu

wjetše škody nastali, do hrodu so nutř dešćowaše ...

Kruh přecelow so hromadži

Zinzendorf slyšeše k najwuznamnišim wosobinam swogeho časa. Jeho něhdyše sydło před dospołnym rozpadom wuchować – tole su sej někotři jeho džensniši wobdžiwarjo předewzali. Dnja 12. septembra 1998 založichmy w cyrkwi w Berthelsdorfje towarstwo „Freundeskreis Schloß Zinzendorf Berthelsdorf e. V.“. Tole bě přenja třěbna kročel, zo bychy so zajimcy a mocy móhli hromadžić. Při tym bě nam wědomo, zo njeberjemy jenož hospodarsku, ale tež wulku duchownu zamołwitosć na so.

1999 poskići so našemu towarstwu, kupic cyly 4,5 ha wulki knježi dwór ze wšemi twarjenjemi za symbolisku 1 hriwnu. Tójšto prawnskich problemow měješe so rozrisać. Mjeztym smy my wobsedžerjo a stejimy před wulkimi nadawkami. Naše towarstwo ma tuchwilu 126 sobustawow. Z nich su někotři ze Šwicarskeje, wjetši džěl z cyteje Němskeje a někak štwórcina z našeje blišeje wokoliny. Tež přeceljo w USA naše džěto podpěruja.

Prěnje wuspěchi

Mnozy mějachy nas za blaznow, hdž zhonichu, zo chcemy stare rozpadane twarjenja wuchować. Mjeztym pak je hród ze spara wotučil. Wot awgusta 2002 do 2003 džěłachu tu ABMnicy. Wotwozychu hoberske hromady wotpadkow z dwora a sportorhachu dvě spadaneje twarjenja a srjedž dwora stejace garaže. Nětko ma kubło hižo spodobniši napohlad. Štóz prjedawši staw njeznaje, móže sej lédma předstajić, kelko je so hižo zdokonjało.

Založili smy nowu tradiciju, ze šulerjemi gymnazija w Ochronowje w septembru přewjesć projektowy tydž. Gymnaziasća zeznaja so ze stawiznami Zinzendor- ➔

Něhdyši napohlad Zinzendorfoweho hrodu

Foće: prywatnej

⇒ foweho knježeho dwora a fachowcy přednošuju wo wažnosći zdźerženja pomnikow.

Tež praktiske džěla na ležownosći abo twarjenjach młodostni wukonjeja, a to zwjetša z wulkej zahoritósću. Loni so tež skupina gymnazistow z Libereca na projektowym tydženju wobdžěli. Čežišćo našeho džěla je wutwar hrodu. Nazymu 2002 móžachmy džěry w třěše zawodžec, tak zo so wjac nutř njedešćowaše. Nazymu 2003 smy kózly saněrowali a horni džěl třěchi hižo z cyhelemi zakryli. Lětsa maja so džěla na třěše dokónčić.

Wulke předewzaća

Štóž je so hižo raz na knježim dworje rozhladowať, so džiwa, kelko twarjenjow k tomu słuša. Bóle na kromje, za hatom, steji „Šwicarski dom“. W nim su prjedy wučomnicy ludoweho kubła bydlili. Džensa wužiwamy dom za zeńdženja našeho towarstwa. Rady bychmy jón wutwarili na „Dom młodžiny“, hišće pak nimamy za to sponzorow. Tež něhdyše hródze z krasnymi wjel-

bami čakaja na wutwar.

Najwažniše prašenje wšak je, za čo ma so hród w přichodže wužiwać. Chcemy tam zarjadować wustajeńcu wo stawiznach wsy a hrabje Zinzendorfa a jeho kubła. W přizemju ma nastać kofejownja. Něhdyša modlerska žurła w přimim poschodze ma so wutwaric na swjedzěnsku žurła za koncerty a podobne zarjadowanja. Dale ma so zaměstnic slědžerske městno wo Zinzendorfje a rumnosć, w kotrejž so spomina na hornjołužiske zemjanske rody.

Na kuble bychmy rady zadomili komunu, zhromadženstwo ludźi, kotřiž wuwijaja čite duchowne a kulturne žiwjenje. Tež socialnoterapeutiske džělo mělo so tu wukonjeć.

Trjebamy podpěru

Přećow a předstawow mamy wjele. W dowěrje do Boha smy hižo přenje kročele zmištrowali. Wo dalše zohnowanje našeho předewzaća prosymy w modlitwje, ke kotrejž schadźujemy so kóždy sobotu w 13 hodź. w modlerskej žurli hroda. Prosymy

tež was, kiž njemóžeće mjez nami w Berthelsdorfje być, wo wasu modlitwu za naše prócowanja.

Trjebamy pak tež dalšich sobuwowojowarjow a sobustawow. Zajimcy móžeja so wobroćic na: **Freundeskreis Schloß Zinzendorf Berthelsdorf e. V., Dorothea Taesler, Schulstraße 27, 02747 Berthelsdorf.** Móžeće nas tež w interneće wopytać: **www.zinzendorfschloss.de.**

Wězo trjebamy tež wjele pjenjow. Dyrbimy dosć swójskich srědkow nahromadzić, zo bychmy so móhli wo spěchowanske srědky prócować. Tole je tuchwilu naš najwjetši problem. Smy pokazani na dary. Štóž chcył naše džělo pjenjow podpěrać, móže swój dar přepokazać na konto: **Freundeskreis Zinzendorf Schloß, KSK Löbau-Zittau, BLZ 855 502 00, Konto 3000 062 415.**

Za kóždužkuli podpěru našich prócowanjow smy jara džakowni. Přijědźće tola raz sem do Berthelsdorfa. Tu móžemy wam naše džělo na městnje předstajic. Wjeselimy so na was.

Andreas a Dorothea Taesler,
za přećelski kruh Zinzendorfoweho hrodu

W znatych a njeznatych jazykach

Tež lětsa zaso je w němskim wudaću Ochranowskich hesłow naše serbske naspomnjene. Pod napisom „Džens wuchadžeja hesła w 50 rěčach po wšěm swěće“ čitaš mjezy wšitkimi tamnymi słowčko „Sorbisch“. Zawěsće njebudu so jenož čitarjo hesłow we wukraju prašec: Što je to do rěče a hdže so wona rěči?

Tola nam so podobnje zeńdže z cuzymi rěčemi. Zwjetša ani njewěmy, do kotreho kuta našeho swěta měli je zarjadować. Hdže so na přikład rěči batakščina?

Zo Ochranowske hesła w swětowych rěčach wuchadžeja, so bjezmała samo wot so rozum: jendželisce a amerisce, francoisce a španisce, portugalsce a rusce, ale tež madžarsce a rumunsce. Tež w grjekskej a hebrejskej prarěči móžeš je dóstać a samo za hluchich a slepych maja wosebite wudaća.

W Baltikumje móžeja hesła litawsce, letisce a estisce čitajo rozpominać. Tute tři jazyki su poměrnje mała znata. Z bołharščinu, chorwatščinu, češćinu, pólsćinu a słowakščinu su dalše słowjanske rěče zastupjene. Dale su w sewjeru hesła w Finskej, Šwedскеj a Danskej rozšěrjene. Jenož w norwegščinje, kotraž poprawom z dweju podobneju spisowneju (a jedneje z dialektow kumštnje stworjeneje) rěčow wobsteji, so hesła njecišća. Tež nic w islandščinje, tamnej woprawdže archaiskej germanskej rěči. Eskimowcy pak móžeja hesła w swojej rěči inuktetuk čitać. Při tym směmy na to pomyslić, zo je naš z Hrodzišća pochadźacy serbski krajan Jan Awgust Měrcink w 19. lětsotku jako Ochranowski misionar mjez Eskimowcami na Labradorje skutkowať a rěč Eskimowcow wobknježiť.

Na hoberskim aziskim kontinencie je podžěl křesćanow poměrnje snadny, a tola čišća so hesła na přikład w balinesćinje (to je rěč na woblubowanej prózdniskej kupje Bali) a tež w batakščinje, kotruž rěča něhdže dwaj milionaj ludźi na kupje Sumatra. Wobě kupje słušatej do Indoneiskeje, do kraja, kiž je přewažnje islamski. Tež w rěči hindi, kotruž ma wjele, wjele milionow ludźi za swoju maćernu rěč na indiskim subkontinencie, so Ochranowska knižka rozšěrja. Na tymle městnje dopominam so na dožiwjenje, kotrež mějach w léce 1960 w zapadnym Berlinje, hdžež so na schadźowanju wobdžělich, kotrež běše Swětowa rada cyrkwjow wuhotowať. Jedyn z wobdžělnikow pochadžeše z Indiskeje a ja so tuteho studenta teologije za tymi swjatymi kruwami w Indiskej prašach. Wón wšón zadžiwany na mnje hladaše: Swjate kruwy w Indiskej? Njebě dotal ničo wo tym słyšať. Tak hoberisce wulki je tónle kraj! Student Samuel wšak pochadžeše z južneje Indiskeje, ze stata Kerala, hdžež je porno druhim džělam kraja tójšto křesćanow. Swjate kruwy wón njeznaješe, tola Ochranowske hesła měješe při sobi. Němske, dokelž němsce wuknješe.

Tež japonske a tibetske wudaće njech je naspomnjene, wězo tež činske. W Chinje bě hač do léta 1949 Serbowka Frieda Wjelic, z Kubšic rodžena sotra spisowacela a wučerja Jurja Wjele, wjele lét w misionstwje skutkowať. 1949 so maoisticy komunisća knjejtwa zmocowachu a mision-

stwo zakazachu a misionarow z kraja wučerichu. Frieda Wjelic běše swoje dožiwjenje w němskej rěči napisala a ja běch je započatk 60tych lét zeserbšic za naš Pomhaj Bóh.

Z turkowskim a arabskim přeložkom dótkaja so Ochranowske hesła zřaha islamskeho swěta, hdžež maja so křesćenjo jara čezko.

Dobry džesatk přeložkow maja w Africe, na přikład w rěči afrikaans. To je rěč něhdy do Južneje Afriki připućowaných hollandskich Burow. Bohudžak pak njejsu domródne jazyki hišće wšitke dowutupjene, tak zo hesła nadal we wšelakich wjetšich a mjeńšich afriskich rěčach abo narěčach wuchadžeja: w rěči kinyarwanda, kotraž je w Ruandze nimo francoščiny oficialna rěč; w tswana, vanda, xhosa a zulu, kotrež su w Južnej Africe nimo afrikaansćiny a jendželščiny statne rěče; tež w suaheli, kiž je na přikład w Tansaniji, Ugandze a Keniji nimo jendželščiny oficialna statna rěč atd.

Naposledk pohlejmy do Ameriki. Za potomnikow indianskich prawobydlerjow čišći so knižka ze wšědnymi hesłami tež w rěči miskito. Honduras a Nikaragua stej domizna tehole luda.

Na kóždy pad słuša pak tež surinamščina k jazykam, na kotrež chcył rad skedźbnic. W Surinamje je džě dalša Serbowka žiwa byla – Marja Labachojc z Delnjeje Łužicy. Wona bě so na Ochranowskeho misionara Hartmanna wudať a swojej džěsći w Małym Wjelkowje wostajiwši za nim čahnyła a hač do smjerće w sewjeru Južneje Ameriki skutkowať. Suriname rěkaše hač do 1975 Nižozemska Guayana.

Zawěsće je temu tak, zo je ze wšitkich mjenowaných a tež njemjenowaných rěčow, w kotrychž so hesła čišća, naša serbska najmjeńša rěč, njeznata rěč. Poła čłowjekow!

Hinc Šofta

HESLA
2004

Lipsk – Wrocław – Barliń

Lipsk

Až do lěta 1935 som se naglědat Chošebuskego wokreja a města Chošebuz; něnto jo se mě kšěto wen z prowincielneje wuskosci do wjelikego swětu pokuknuš. USA su wšak hyšći pšedaloko byli a teke dla tencasneje politiskeje konstelacije njeražobne; ale wjelikoměsta Lipsk, Wrocław a Barliń su mě južo dosć wabili. Tak som se wudał nazymu 1935 do Lipska na studije teologije a słowjańskeje filologije. „Wobronjony“ z dobrym kolasom som se zanurił do tamnych rědnosćow a potajmstwow. Žinsa drje jězdźi študańc ze swojim awtkom po Lipsčańskich poľnych gasach; ale tencas jo hyšći był kolasar z kralom měsćańskego wobchoda.

Slawnych profesorow som na tamnej alma mater poznał. Heinrich Bornkamm jo južo z 32 lětami był dekan teologiskeje fakulty a jo pilnje slěžił we Lutherowych pismach. Won jo był cłowjek dypkownosći. Casy jo jaden zaspány študańc akle zastupił do jogo cytańskeje žurle, žož Bornkamm južo běšo zachopił wucys. Toš jo kněz profesor kuždy raz pšetergnuł swojo grono a toho zapozdžonego z dobrymi žortami wuwitał. To jo se nam dypkownym wjelgin spodobalo a smy jomu pšiklaskowali. Ale raz jo se stało, až teke Bornkamm jo sam pšawy cas skomužił a my smy musali za nim cakaš. Z tšašnym zogolom a dľujko trajucym klamawkom smy jogo „cešćili“ – won jo se bejnje zacerwenił a jano z ruku kiwał, aby se zasej změrowali.

Stary profesor starego testamenta Alt njejo cesto žortował; ale jednu anekdotu jo won kuždy semester wospjetował. To jo što wo jogo drogowanje pšez Italsku. Raz jo won šerpiel pod goruceju šoplotu a požedanje za chłóženim jo wjelike było. Won stupijo do swojogo apartementa a cyta na wodowem kokoše: caldo. Na końcu jo pšawe wochłóženje namakał: „caldo“ ga musy byš „kalt“! Won wobrošijo kokot a caka za zymneju wodu. Ale město teje pryska z kokota warjeca lura. Kak ga taki zmolc? „Caldo“ jo w italskej rěcy słowo za „heiß“!

Hendrich Bamž, prof. Trautmann a ja – toš ta trojka jo było jědro slawistik: žeden žiw pod bruneju diktaturu! Bogumił Šwjela jo był Trautmannowy pšijašel; wot njogo som wjele profitował. Albrecht Oepke, profesor za nowy testament, jo wostał naš „superintendent“. Johannes Leipoldt, tejerownosći ekspert za nowy testament, jo wotlěkał, gaž jo musał za jednu teoriju se rozsužiš; ale na cerkwino-politiskem polu jo na wopacnem konju sedał. Wšuzi jo znate, až prof. Dedo Müller jo w uniwersitetnej cerkwi pšed poľnymi ławkami wuběrnje prjatkował. Cytanja prof. Sommerlatha su byli za mnjo krađu wostudne – snaž togo-

dla, dokulaž dogmatika jo bejnje wusoko wisala w přednych semestrach. Gaby tencas wěžeł, až bliska swojžbna wonego profesora Silvia bužo raz kralowka w Šwedskej, to by jomu cesěj tu cesć dawał. Pšipodla gronjone: šwedski kral njama wjele mocy; ale gdyžlem musy won jaden dekret podpisaš. Antimonarchy su do swětu tšubili, až jich kral signěrujo ze swojim mjenim kuždy raz z hynakšymi pismikami – potakem až won njejo w ortografiji kompetentny. Ale ja tomu njewěrim ...

Hebrejska rěc njejo za kuždego wuknjecygo z wjaselim, ale cesto ze šěžkim brēmjenim. Tak jo se nam tencas w Lipsku teke zejšło. Smy prof. Begrichoju gramowali, dokulaž won jo nam wucyl tu rěc kaž we šuli: won jo wokable wotpšašował; smy musali kuski ze starego testamenta pšeložyš do nimšćiny a gramatiske formy rozkladowaš abo analyzowaš. Tak postupujo ceptař na gymnaziju – ale nic profesor na uniwersiše! Weto som Begrichoju hyšći žinsa žekowny, dokulaž som pšez jogo pedanteriju derje hebrejski nawuknuł. Ako smy we žewješzasetych lětach woglědali gromaže z katolskimi Serbami do Israela, som wuměł hyšći wjele tamnych napismow cytaš a wotergi teke rozměš.

Njejsom žednje skomužił, gaž Irma Beilke jo w Lipsčańskej operje spiwala. Za 70 pjenježkow som ako študańc směl sejžeš we muzowem templu we stwortej „etaży“; ale we drugem akše som južo w pateru lěpše město namakał.

Bydlił som na Rosenthalowej gasy 9 za 20 mk. mjasecnje. Ščerka se, až tam jo Wilhelm Raabe swoju nowelu „Chronik der Sperlingsgasse“ koncipował. Rady som se pšechožił we bajkatem Rosenthalu. Z pomocu mojeje gospoze som mogał do potajmnosći teje mě doněta njeznateje sakskej duše pohlědnuš. Kak som se rozgorił, ako wona jo se raz walita na mnjo ze słowami: „Herr Noack, aber Sie sind mir ein Luderchen!“ Akle pozdžej jo se mě zaswitało, až „Luderchen“ jo wuraz pšichylnosći!

Zawěrnjo njok zabys, až som pilnje chožił na Lipsčańske Serbske blido, žož som Fulanta, Meltku, Bamža a drugich Serbow zmačawał. Woni su wšykne južo na Božej pšawže. Smy měli serbski banarik na bliže stojecy; ja som raz dlejšy pšednosk měl wo wuznamje dolnoserbskego basnika Mata Kosyka.

Gaž w Lipsku su se wotměli wjelikowiki, su nas študańcow domoj posłali, dokulaž wot bogatych cuzych pšekupcow jo se wěcej zasužyžo nježli wot nas chudlazow. Tak njejsom nic wižel abo lěpjej nazgonił wot hektiki a mjerwjeńce tych dnjow.

Božemje Lipsk – dalej do Barlinja! Ale naš stat pod znamjenim „hokateje kšice“ jo pominat, až kuždy študańc, kenž co do Barlinja studował, ma pjerwjej absolwo-

Tomašowa cerkwja w Lipsku 1936

waš tak pomjenjony „podzajtšny semester“, dokulaž tamne instituty su byli jano slabje frekwentowane. Potakem dalej do Wrocławja!

Wrocław

Njejsom sebje Wrocław sam wubrał; ja by lubjej do Kralowca pšesěgnuł, ale Jan Skala jo mě do šlesiskeje metropole posłał. Jomu mam se žekowaš, až som měl tu gluku, wot polskich komiltonow jich rěc donawuknuš. Wot rana do wjacora som był integrowany do polskeje atmosfery. Dolnoserb možo swojo maminorěcne cuše nejłěpjej z pomocu polšćiny skušiš. Dolnoserbski Nowy testament, pšeložony wot Fabriciusa, dycha polski „powěšć“. To jo něčo dobrego, lěcrownož su korigujuce serbske fararje tu polsku stilistiku za wudaše w lěše 1868 zasej pomjeňšyli. Jasno jo, až kubłany Serb dejał hyšći drugu słowjańsku rěc wobkněžyš, kaž to jo južo Bogumił Šwjela pominat: Gornoserb nejłěpjej češćinu a Dolnoserb polšćinu. We tych dnjach som teke pana Kačmarka, nejwušego funkcionara Zwězka Polakow w Nimskej, poznał a pilnje chožił na zarědowanja togo zwězka.

Slawny pšilětny profesor za stary testament Steuernagel jo hyšći moj ceptař był; ale wacej njejo se Wrocławska alma mater wuznamjenila, což nastupa niwow ewangelskoteologiskeje discipliny. Tak som cesto chožił sluchat do pšepoľnjoneje žurle prof. Freitag-Loringhova, kenž jo wjelgin žywje a nacasnje powědał wo tegdejšych politiskich problemach.

Ewangelski študańc njamožo tudy se zamakaš teje wšuzi widobneje katolskej sfery. Moja Wrocławska pšijašelnica jo słušala do Ursulinerkow. Wusokodostojny kardinal Bertram jo wosebny zašišć pši mnjo zawostajił, som teke pšed nim koleńkował, ⇨

⇒ ako won jo z procesionom mimo kšocyt.

Na šopnych dnjach smy po brjoze Odry lažali, wodychali a we tej rěcy se kupali. Žinsa drje njeby to možno było; ale tencas jo ta woda hyšći poměrnje cysta była. Ale teke „Zobten“ jo nas wabił na pšechožowanje. We Wrocławju som se narejował a teke wuznał, až dobry whisky jo tam wobubowane piše.

Serbski element njejsom popšawem nadejšel. Wšak jo za moj cas bratš Pěťš teke tam pšebywał; won drje jo teke teologiju studował, ale z tendencu na ceptarstwo, togodla som małko kontakta z nim měł.

Taki bojaznik kaž kejžor Wilhelm II. njejsom žednje był. Ako w lěše 1913 ta sławna „Jahrhunderthalle“ jo se zaswěšila, jo drje wony monarch teke psijěł z Barlinja; ale do teje hale zastupił njejo, dokulaž njejo kšěł jeje zwažnej konstrukciji swojo žywjjenje dowěriš ...

Ako som musał w septemberje lěta 1945 pšez Wrocław, som kšacał pšez ruiny. Žałosny jo to był naglěd: wšuzi jano rozwaliny. Ale tak som se dostał pod końc wojny do tego regiona? Rus njejo svojich nimskich popajžonych jano stał do Sibirskeje, ale na psiklad teke do wuglowych jamow w Polskej. Kamjenjany wugel 1 000 m pod zemju dobywał jo njesměrnje šěžke žěło. Po tej gorkej fazy mojogo žywjjenja som se wusćil domoj jěš. Moja droga jo mě wjadła do Mechowic. Tamny ewangelski wustaw socialny som južo znał. Slědny nimski farar Žilz jo se dał na wuběgi, za nim teke nimske sotšy. Fararjejc žowce stej wostałej. Naslědku som jano žedne polske sotšy nadejšel. Woni su se ruce łamjucy walili na mnjo z teju pšosbu, až dejal tam wostaš a ako ewangelski duchowny ten institut nawjedowaš. Mě jo to wjelgin wabiło. Ale pjerwej som kšěł tu slědnu nimsku sotšu do Baršća pšewožiš a potom poglědnuš, co doma w Gołynku hyšći „stoj“. Lěcrownož som jano rozpadanki namakał, som se weto rozsuził, na zlubjenje do Mechowic zabys a Serbam služys.

Dokulaž jo nadpadnuło, až zazdašim nimski študańc cesto cuzu rěc powěda – a to w lěše 1937, žož jo była situacija mjazy Nimskeju a Polskeju južo dosć napněta –, jo moj cas we Wrocławju njezapki końc namakał. Studentski wupokaz su mě zebrawi – tak som seježel we parje.

Barliń

Tam som poznał Iwana Pantšowskego, młodego bulgarskego wuconego pšawostawneje cerkwje. Smej gromaže we znatem cerkwinem konwikse bydlitej. Won jo se zaglědał do mnjo, rownož njejsom zaprědka se wjelgin zajimował za jogo konfesiju. Wotkuł jo se wzeł naju bliski kontakt? Som žedne raze z engelskimi lužimi cyniš měł a wjelgin žěkowny był, gaž woni su pomalem powědali, aby jim lěpjej rozměł. Druge komilitony su se walili ze spěšnym jazykom

na bogego Iwana, kenž jo se akle procował wo nimsku rěc. Jomu jo wjelgin šěžko było jich wurozměš. Ja som nad nim se zmilił a pšecej wjelgin pomalem powědał z nim. Tak jo lubował ze mnu se rozgranjaš – a jo za lěto nimšćinu dowuknuł. Z takego cušiwego rěcnego wobchadanja jo nastalo wjele lět trajuce psijašelstwo. Ako Iwan jo na uniwersiše w Jenje pla prof. Petersena svoj doktorski klobyk dostał, smej gromaže to doktorske žěło pisałej. Ja som piťsku bulgarski wuměł, won bejnje wěcej nimski a z pomocu serbsćiny smej ten tekst hyšći wugłažitej ...

Akurat a rozymliwje powědaš ma se popšawem wot kuždego cłowjeka pominaš. Młogi pak tak nužli abo malsno plapoco, až možoš jomu lěbda rozměš. W Barlinju su zažožyli profesuru za retoriku a akuratne powědanje; tam som ja stawny gosć był, aby nawuknuł tak prjatkowaš, ažo wšykne luže mě derje rozměju. Božko mamy mjazy našymi rozgłosowymi reporterami (a reporterkami!) takich, kotarychž by dejali južo dawno na taku rěcnu šulu postlaš. Powědař we serbskem rozgłosu abo w serbskej telewiziji ma teke nadawk, tym wjelim akle serbsku rěc wuknjecym dobry kubtař byš. Kak možo to se staš, gaž jano mumli – a to z rekordoweju spěšnosću! To

Awtor (stworty wot pšawego boka) z polskimi kamilitonami

Fota: prywatne

psitřefijo pšedewšym za gornoserbsku wotnožku. Ale som sebje wěsty, až po mojich napominanjach we tom nastupanju se nic njezměnijo ...

Stawny prof. Hans Lietzmann jo měł zazdašim grichisku wutšobu – tak wjele jo won musał z grichiskeje rěcy do nimskeje pšestajowaš za swoje publikacije na polu historije „stareje“ cerkwje. Cesć jomu! Ale wot wěrnosći jo tšošku hynacej było: we našom internaše jo stawnje bydlil grichiski wucony, kenž jo nimskeju profesoroju služyl za pšeložarja. Pozdzej som zgonil, až wony grichiski cłowjek jo tak „psipodla“ žěłał teke ako špion. Krotko do wuderjenja II. swětoweje wojny jo Barliń był poľny špionow. Wukrajne komilitony we našom konwikse njejsu jano teologiju a filologiju studowali, ale žywy zajim za naš politiski system měli (inkluziwnje militarizm a wojarske potajmnosći pod Hitlerom). Srježj junija lěta 1939 su woni wěšty žel južo swoje kafry pakowali, aby hyšći zawcasa glucnje zwuběgali domoj.

W Barlinju som dejal južo pilnje želaš za

I. teologiski eksamen. Togodla jo za mnjo konwertit prof. Leonhard Fendt wjeliku rolu grał. Hyšći ze swojogo katolskego casa jo won se wosebje zajimował za hymnologiju a liturgije – za mnjo ako amuziskego luža wjelgin twardy klěb. Ščerka se, až wony Fendt jo ako profesor ewangelskeje teologije we smjertnej gožinje weto za katolskim duchownym wołał – wostań pši twojej namrětej wěrje!

Prof. Werner Gruehn njejo se wuznamjenil dla wosebneje geniality. Weto njamogu jogo zabys. Cogodla? Dla jogo baltiskego dialekta, kotaryž we takej cystosći hyšći njejsom niži nadejšel. Tencas stej teke Nicolai Hartmann a Eduard Spranger tudy wucylej. Farar musy teke wobeznaty byš z filozofiju; tak som cesto na lekcijach teju znateju filozofowu pšebywał.

Njejsom wotzabyl slawistiku. Docent Maksilian Braun – wot nimskego profesora w Moskwje adoptowany rusojski syrotny – potakem naš „Maksi“ jo kšěł mě wucys polsku rěc, kotaruž som južo dosć derje wuměł. Až won bužo pon dwě lěše pozdzej wosobinski Hitlerowy pšeložar za rušćinu, njejo se mě tencas hyšći widało.

Gaž Marianne Hoppe a Gustav Gründgens stej na jawišću stojatej abo Scala di

Milano jo krotki gosć w Barlinskej statnej operje była, som ja teke pšez minuty z rukoma klaskał. Take wjeraški njejsom žednje skomužil. Som wěžel, až serbski lud bydlil na jsach a až ja budu pozdzej svoj kafej piš we Borkojsem „Wjasołem Šćipjełu“ – a nic wu „Kranzlera“.

W Barlinju som poznał Juttu (a ju 50 lět pozdzej teke zakopał). Wona jo chožila do slědneje klase liceuma a wuknuła z mojeju pomocu za abituru. Mej smej se teke napiłej we Werderje, žož te bomy tak kšasnje kwitu, tunjeho winka a smej tšošku casa mětej za wulěty na Wannsee a Wandlitzsee; Honeckera njejsmej tam hyšći nadejšel. Mložina co rada zašichym byš ...

W nimskej stolicy som nazymu lěta 1939 swoje studije dokońcował.

Kritikař mojich smužkow dejal wěžeš, až som jano ņekotare dyпки zwuběrał z wjelikeje palety žywjenskich nazgonjenow cłowjeka 20. stolěša a zachopjeńka 21. stolěša. Jogo nuži grozna zabywatosć, což objektivnemu pisanju zawěšće njetyjo.

Herbert Nowak

Łužiskaj Bukečanaj w awstralskich Bukecach

Skónčnje běchmoj přizemili. Po 32 hodźinach w lětadle stejachmoj na awstralskej zemi. Nětk mějachmoj jenož hišće štyri hodźiny awtoweje jězby přetrać – potom běchmoj wučerpanaj, ale zbožownaj swój cil docpěloj: Bukecy/Hochkirch abo – kaž wjes wot lěta 1918 rěka – Tarrington.

Za čas wulkeho wupućowanja běchu so před 150 lětami tež swójby z našeje Bukečanskeje wosady na puć podali na zdaleny kontinent. Wo kak wjele wobćežniša hač naju lět drje bě jich jězba na łódzi byla?! Někotři z nich založichu potom 1853 sydlišćo Bukecy/Hochkirch. Běchu to swójby Rjenčec z Koporc, Bürgerec z Mješic, Albertec z Rachlowa, Měrcinec z Delan a Deutscherec z Čornjowa. Potomnicy tutech swójbow tam hišće džensa bydla.

Wot 3. do 5. oktobra lońšeho lěta bě lutherska wosada w Tarringtonje přeprysla na woswjećenje swjeho 150lětneho wobstaća. Z tamnišimi wosadnymi chychmoj tónle jubilej woswjećić, wšako mějachmoj hižo wjac hač tři lěta přez e-mail zwisk z mandželskimaj Betty a Colin Huf z Tarringtona.

Najprjedy sej wjesku wobhladachmoj. Tarrington nima wjac hač něhdže 300 wobydlerjow. Srjedzišćo namakaš wokoło cyrkwy swj. Michała, kotraž so mjez druhimi wjesnymi cyrkwami w Awstralskej přez to wuzběhuje, zo ma wěžu. Hnydom pódla cyrkwy steji lutherska zakładna šula. Do njeje chodža džěci wot pjateho žiwjenskeho lěta hač do šesteho lětnika. K šulskemu kublanju slujeja wězo tež katechismusowa wučba a kemše, ale tež němčina.

Kaž to tež w domjacych Bukecach bywa, wjedže přez wjes cyle runa dróha. Domy su tu nimale wšě bjez hornjeho poschoda a ze žłobickateho blacha twarjene. Nimo toho maja po cyłym domje zwjetša jenož jedne kachle. To bě za naju wězo přesta-

Raymond Burger (naprawo) z Bukečanskim fararjom Thomasom Haenchenom a jeho mandželskej Susannu před domom, kiž bě sej z Mješic pochadźaca Bürgerec swójba 1853 w Awstralskej natwarila

Fota: priwatne

jenje, sej wšědnje jědž w kuchni naju hosćicelow při nic wjac hač 8 do 10 stopnjach zesłodžeć dać. Wokoło domow wupřestrěwaja so wulke zahrody a hoberske pastwišća, na kotrychž so daloko rozbrojene tyšacy wowcow žiwja.

Raz bě naju předstejićer wosady James Nagorcka k sebi domoj přeprysl. Tež wón bydlil w Tarringtonje. Kak pak so džiwachmoj, jako dyrbjachmoj k njemu 24 kilometrow daloko jěć! Sydlišća w Awstralskej so našim njerunaja, domy su rozbrojene. Wotpowědnje maja tu cyle hinaše začuće za zdalenosće hač my w Němskej.

Hdyž běchmoj sej přenje začisće nazběrałoj, bližeše so swjedženski kónc tydženja. W šuli knježeše čile žiwjenje. Tam nastawaše wustajeńca k 150lětnym stawiznam šule a wsy. Tež namaj bě so přewostajila rumnosć, hdžež mózachmoj swoju tužisku Bu-

kečansku wosadu předstajić. Z tójšto fotami, geografiskimi kartami a prospektami posrědkowachmoj začisć wo wosadnych wsach a jich serbskich a němskich korjenjach.

Sobotu bě potom tak daloko. Bywši fararjo, wučerjo a šulerjo Tarringtona a wšitcy nětčiji wobydlerjo zhromadźichu so w awli šule. Swjedžen započo so z narodnej hymnu, kotruž wšitcy mócnje sobu spěwachu. Šulerjo předstajichu zabawnu hru wo stawiznach wsy. Naju jako čestneju hosći wosebje witachu. Z dalšej prezentaciju mózachmoj posrědkować bliši začisć wo domjacych lužiskich Bukecach. Tež předstajenje knihi wo němskim wobsydenju zwjazkowneho kraja Victoria, kotruž je spisala Betty Huf (a kotruž móža sej zajimcy nětko pola naju na farje w Bukecach wupožčić), so namaj dowěri.

Njezapomnity wjeršk jubilejneho swjedženja běchu njezdělniše kemše. 900 !!! kemšerjow zhromadzi so w cyrkwi a w šulskej awli, do kotrejež so kemše na wideopłachtu přenjesechu. Hižo poł hodźiny do započatka kemšow bě wosada zhromadźena a spěwaše z mócnym hłosom kěrluše. Šulerjo začahnychu po rjadownjach zastupani ze swojimi wučerjami do Božeho domu. Na kemšach zaklinčachu tež němske kěrluše a ja jako farar we lužiskich Bukecach čitach ewangelij w němskej rěči.

Njeličomne rozmožy z wobydlerjami, kiž chcedža po dołhim času swoje korjenje zaso namakać, wostanu namaj w dobrym pomjatku. Někotři su hižo připowědzili, zo w blišim času do lužiskich Bukec na wopyt přijědu.

Z tajkimi dožiwjenjemi w duchownym woko podachmoj so po wopyće w Bukecach/Hochkirchu/Tarringtonje na dalšu, nic mjenje zajimawu jězbu po pjatym kontinencie.

Susanne a Thomas Haenchen

Michałska cyrkej w Bukecach/Hochkirchu/Tarringtonje – wotwonka a wotnutřka

Městnosće spominanja na Arnošta Muku we Łužicy

K 150. narodninam serbskeho wědomostnika a wótcinca

Ródny dom Arnošta Muki we Wulkim Wosyku

Ródny dom we Wosyku

Dnja 10. měrc 1854 je so Arnošt Muka na rýcerkuble we Wulkim Wosyku w Hornjowujězdźanskej wosadze narodził. Hižo jeho děžd běše na tymle zemjanskim kuble hospodaril. W léce 1847 bě je nan přewzał a po wulkim wohenju natwaril nowe domske a nowe hospodarske twarjenja. Nan Jurij Muka woženi so z Marju Mitašec, burškej džowku z Jenkec. Wosom džěci so jimaj narodzi, z kotrychž pjeć wotrosće. Tak přežiwi Arnošt Muka z třomi sotrami a młódsim bratrom w serbskej kublerskej swójbje swoje džěcatstwo. Dwanaće lět stary pak domjacy swět wopuši a woteńdze na gymnazij do Budyšina.

Staršiske kubło přewza po nanowej smjerći w léce 1875 bratr Arnošta Muki, Gustaw Muka. Po nim sta so toho syn Jurij z hospodarjom a wjedžeše kubło dale hač do socialistiskich časow. Hdyž bě Jurij Muka w léce 1971 zemřel, bydleše tu hišće jeho wudowa Marta Mukowa jako poslednja ze swójbnych. 91lětna wona 1994 zemře. Poslednje lětdžesatki džěleše Mukec kubło wosud wjele druhich wulkich kubłow w našim kraju. Prodrustwo bě je přewzało a wužiwaše twarjenja, bjeztoho zo by so něšto inwestowało. Zrudny rezultat toho je džensa na domskim kaž na hospodarskich twarjenjach widžeć. A bohužel so zda, zo něčičši nowi wobsedźerjo, kiž su so hakle před něšto lětami tu zasydlili, njejsu nadawkej zrosćeni, ródny dom a staršiske kubło Arnošta Muki ponowić ani zdžeržeć.

Arnošt Muka je najwuznamniši syn Hornjowujězdźanskeje wosady. W tamnišim Božim domje bu wón wukičeny. Sem je ze swójbju kemši chodzil. Na kěrchowje je rownišćo jeho staršeju a přiwuznych. Gmejna pak dotal njeje spóznała wulki wuznam Arnošta Muki a je po přewróće wotpakažala jeho pomjenowanac na čestneho wobydlerja Porchowskeje gmejny a tamnišej šuli spožčić jeho mjeno. W cyrkwi w Hornim

Wujězdze wuhotuje Maćica Serbska lětsa dnja 6. junija swjatočnosť na česć Arnošta Muki.

Wuměnk w Budyšinje

Hač do lěta 1916 skutkowaše Arnošt Muka jako gymnazialny profesor w Freibergu. Jako wuměnkar wróci so z mandželskej Losku 1917 do domizny, do Budyšina. Namakašaj sej bydlenje w tehdyšej „nowotwarskej kónčinje“ cyłe na wuchodnej kromje města, na Wilhelmowej 16, džensa Weingangowej 16. W tutym reprezentatiwnym domje wotnajaštej sej bydlenje w přizemju. Tu móžeše Arnošt Muka hišće połdra lětdžesatka swój wuměnk wužiwać a dale spomóžnje swoje serbske džěto wukonjeć. Hdyž bě dnja 10. oktobra 1932 zemřel,

wón dnja 14. oktobra 1932 „hlowu k hlówje“ Smolerjej pochowany. Dołhi čah žarowacych jeho tehdy přez cyłe město přewodžeše – wot wuchodnej kromje města nimo stareho Serbskeho domu na Lawskich hrjebjach, kiž bjez Muki njeby był, přez džensniši Móst měra na Hrodziško.

Dwě léce wotpočiwaše Muka blisko Smolerja. Dnja 17. oktobra 1934 so jeho čěto přewjeze do nam džensa znateho rowa na Michałske pohrjebnišćo. Tole bě roz-

Row A. Muki a mandželskeje na Michałskim pohrjebnišću w Budyšinje

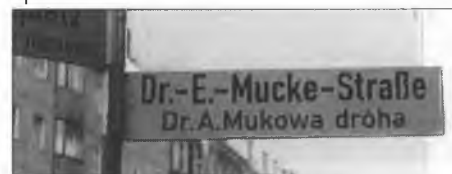
sud wudowy Loski Mukoweje. Po smjerći mandželskeho bě wona wulke bydlenje na Wilhelmowej 16 spuščila a sej skromniše na Lubijskej 2 napřečo pohrjebnišću namakała. Wottud měješe jenož krótki puć hač k rowej mandželskeho. 1944 bu wona pódla njeho pochowana.

Row na Michałskim pohrjebnišću je Loska Mukowa 1934 kupila „na wšě časy“. Nimo toho je wot lěta 1979 jako „wopomnišćo města Budyšina“ zastopnjowany. Z tym drje je zawěšćene, zo so row tež w přichodže zachowa. Na ródny dnju Arnošta Muki budže Maćica Serbska 10. měrc 1934 při rowje na njeho spominac.

Dróha w Budyšinje

Po druhej swětowej wójnje bu dróha w Budyšinje, kiž wjedže wot hlownej pošty k busowemu dwórnišću, pomjenowana na Dr. A. Mukowu dróhu. Kelko ze stotkow pasantow, kiž wšědnje po nej chwataja, pak wo wonym muži wě, kiž je dróže mjeno spožčil?

T.M.

Dróha dr. Arnošta Muki w Budyšinje
Foto: T. Malinkowa (2). A. Kuring, Chr. Žurkec

Weingangowa 16, něhdy Wilhelmowa 16, w Budyšinje: W přizemju bydleše Arnošt Muka 15 lět na wuměnk

steješe jeho čěto w jeho džěłarni na marach. Na dnju pohrjeba so přisamom 300 přewodžerjow před domom zhromadzi, zo bychu jeho k poslednjemu wotpočinkej přewodželi.

Džensa je dom w priwatnym wobsydltwje. Po přewróće bu dospołnje ponowjeny a pokazuje so nětko zaso w swojej cyłej rjanosci. Maćica Serbska so wo to prócuje, w lětušim jubilejnym léce připrawić na domje pomjatnu tafllu za Arnošta Muku.

Row w Budyšinje

Hdyž bě Arnošt Muka zemřel, njebu wón na Michałskim pohrjebnišću, hdžež džensa jeho row namakamy, pochowany, ale na Hrodzišku. Tole sta so na jeho přeće. Wón bě chcył swój posledni wotpočink měć w bliskosci Jana Arnošta Smolerja. Tak bu

Bože słowo w serbskej rěči šěrić

Lětna zhromadźizna Serbskeho wosadneho zwjazka so wotměła

Džěło Serbskeho wosadneho zwjazka w léce 2003 a předewzaća za lěto 2004 stejachu w srjedžišću zwjazkoweje zhromadźizny, kotraž wotmě so sobotu, dnja 24. januara 2004, na Lutherowej žurli Michałskeje fary w Budyšinje. Serbski superintendent Jan Malink móžeše 19 čonow z 15 wosadow Ewangelsko-lutherskeje krajneje cyrkwy Sakskeje a jako hosća superintendenta n. w. Siegfrieda Alberta na wuradźowanje witać. W nutrnosci na spočatku zložowaše so wón na Ochranowske hesło za tónle džeň, kiž steji pola Marka 16,15: „Džiče do wšeho swěta a předuje ewangelij wšěm stworjenjam.“ Tež Serbski wosadny zwjazk chce so postarać, zo w ewangelskej cyrkwi Bože słowo w našej maćernej rěči njewuhasnje.

Bože słowo w serbskej rěči dale dać

W swojej rozprawje móžeše superintendent Malink na wjele skutkow w tutym zmysle pokazać – na 22 serbske a 4 dwurěčne kemše, na wosadne popołdnja, na něhdže 30 předowanjow a 85 Słowow k dnjej w Serbskim rozhlósu, na wudawanje časopisa Pomhaj Bóh na připóznatym niwowje a na dalše zhromadne projekty ze Serbskim ewangelskim towarstwom kaž přewjedženje Serbskeho cyrkwinskeho dnja

abo znowaposwjećenje Jana Waweroweho narowneho pomnika loni w Bukecach. Započachu so přihoty za nowowudaće Noweho zakonja, kiž ma so dokładnje přehladać. Zestajita je so lisćina z wosebitoscemi ewangelskeho nabožneho prawopisa a terminologije. Zhromadnje z katolskimi Serbami wotměšej so loni nutrnosci w Budyšinje a Berlinje. Měrana Cušcyna bě zapřijata do wudaća knihi „Z TOBU po wšěch pućach“ z nabožnymi myslemi ewangelskich a katolskich wěriwych-lajkow a je derje z iniciatorom projekta monsignorom Měrčinom Salowskim hromadže džětała.

Dalše nadawki čakaja

Superintendent Malink skedźbni w rozprawje tež na předewzaća, kotraž hišće zdokojane njejsu. Tak njeje so loni zrěčenje mjez sakskej krajneje cyrkwy a Ewangelskej cyrkwy šleskeje Hornjeje Łužicy wo dušepastyrskim džěle w serbskich holandskich wosadach wotzamknyło. Nětko, hdyž je so Zhorjelska cyrkej z Berlinsko-braniborskej cyrkwy zjednočiła, budže drje to čim čěšo. Njeje so tež poradziło za džělo z džěćimi přistajići katecheta. W diskusiji běchu sej přitomni přezjedni, zo so dale prócujemy kmanu wosobu za džělo z džěćimi (tež z WITAJ-skupinow) namakać, wšako je krajnocyrkwinski zarjad w Drježdžanach za to

wotpowědne pjenjezy přizwolił. Archiw Serbskeho wosadneho zwjazka dyrbi so rjadować a wustawki maja so wudžětać.

Předewzaća za lěto 2004

Tež w nowym léce chcemy duchowne zastaranje serbskich wěriwych zaručić. Přidatnje so zarjaduje Serbski bibliski kruh kóždu poslednju wutoru měsaca na Mičałskej farje. Nimo tradicionelnych zarjadowanjow budže so na 200. narodniny Handrija Zejlerja a 100. posmjertniny Karle Awgusta Kocora spominać. Tu so samo wuwijawa swojske iniciatiwy w Ketličanskej, Budestečanskej a Hućinjanskej wosadze. Składnostnje 150. rōčnicy wupućowanja Serbow do Texasa budže w lécu zhromadne zarjadowanje ze Serbskim institutom we Wukrančicach. Nimo toho maja so noty serbskich spěwow za pozawnowe chóry přihotować a chcemy so tež wo nowych abonentow za Pomhaj Bóh prócować. Załožba za serbski lud, kotraž časopis financielnje podpěra, je wotpowědne srědky za rozšěrjenje na 12 stronow štyri króć wob lěto přizwoliła. W diskusiji so mnozy přitomni k mjenowanym dypkam wuprajichu. Na kóncu běchu sej wšitycy přezjedni: Jednohłósnje so hospodarski plan za lěto 2003 wotzamkny a nowy na lěto 2004 so schwali. Přitomni rozezdžechu so ze začucom, zo je po rozestajenjach zašěju lět měř začahnył a zo je džělo Serbskeho wosadneho zwjazka po noworjadowanju na dobrym puću.

Marka Maćijowa

Swojźbne fararja Tešnarja na serbskej namšy w Smogorjowje

Zwěrne serbske namšarje – samo z Drjejsu pšichwatall do Smogorjowa

Foše: S. Malk

Ze 17 jsow su na 15. februar serbske namšarje pšichwatall do małkego Božego doma w Smogorjowje, zož jo se swěšila lětosna předna serbska namša. Ale teke namšarje ze jsy ako nęgajšny člonk cerkwineje rady a wšake starše žeńske su pšišli. Kněni Panowa jo jano z domu stupiła a južo jo była na cerkwinem dworje. Teke Alfreda Tešnarja z jogo žeńskeju Helgu som mogal wuwitaš. Won ga jo ze swojźby našogo znatego fararja Tešnarja a snaž jo teke pišku gjardy na to.

Wosada jo se wjelgin procowala, až wšykno se how derje ražijo, až mogu namšarje po namšy se zasej na južo tradicionalne kafejpiše a spiwanje zmakaš. Prjatkowal jo serbski prjatkar na wuměńku Juro Frahnaw. Se wě až jo won teke namšarjam w Smogorjowje zasej rědny kjarliž wuspował.

Wjelgin woblutowali su pšibytne, až liturgiske kniglicki njejsu zasej za tych 51 namšarjow dosegali. How by se skoro dežalo něco staš, dokulaž nowe spiwarske ga se lětos hyšći nješišćaju, ako jo se nje-dawno na zmakanju kupki Serbska namša znate cyniło.

Siegfried Malk

Gregor Wicczorek, redaktor žiścego časopisa Płomje, w rozgronje z kněžom Melcherom z Borkow po Smogorjojskej namšy

200. róčnica narodnin Handrija Zejlerja we Łazu

Srjedz januara wjeselach so, zo běše w poštowym kašćiku přeprašenje na swjedzeń 200. narodnin našeho bywšeho Łazowskeho fararja a basnika Handrija Zejlerja njedzelu, dnja 1. februara 2004, we Łazu. Dźiwach so, zo dyrbyu jara zahe wobjedować, dokelž měješe so swjatočnosť hižo w 13.00 hodź. započec. Pozdžišo zhonich, zo bě so dyrbjał najprjedy wo hodźinu pozdžišo planowany započatk dopředka přepečozić, dokelž wuhotowaše Serbski ludowy ansambl w 16.00 hodź. w Kulowje ptačokwasny program za Wojerowsku župu. Prašam so, što je był přeni, kokošo abo jejko? A što je nam woprawdže wažne? Abo činimy jenož tak? Tajke něšto ja rozumić njemóžu.

W programje čitach tež w něm Skorčecny wjesnj: „14.00 Uhr Festveranstaltung in

der Pfarrkirche“. Prašach so, kajka cyrkej je mjenjena. Łaz ma katolsku kapału a ewangelsku cyrkej. Najbliža katolska farska cyrkej steji w Kulowje. Do započatka swjedzenja su so korigowane a nadrobne programy wudawali.

Stejachmy w 13.00 hodź. při rjenje ponownym pomniku Handrija Zejlerja. Wutrobny džak pjenjezdawarjam a wšitkim, kiž su to tak derje wobstarali, mjez druhim tež firmje Šramic z Hermanec džak za dobre džefo. Wjeselach so tež, zo běše wjele ludźi zbliska a zdaloka přichwatało, w cyrkwi naličichmy pozdžišo dohromady 350 ludźi. Łazowski folklorny tercet spěwaše při pomiku. Bych spěwarki rady w serbskej drasće widzał. Županka župy „Handrij Zejler“ Wojerocy Brigita Šramina a Łazowski wjesnjanošta Udo Wićaz rěčeštaj při pomniku. Tež naša krajna radźielka Petra Kockert položi kwětki k pomnikej. Běše dobra atmosfera při pomniku a při rowje Zejlerja, hdžež porěča předsyda Maćicy Serbskeje dr. Měrćin Völkel.

Po programje dyrbbeše w 14.00 hodź. ze swjedzanskim zarjadowanjom w cyrkwi dale hić, ale wone so hižo běrtk hodźiny prjedy započa. To wjedžeše k tomu, zo hosćo, kotřiž jenož do cyrkwe chychu, mjez nimi tež prof. Šořta, započatk skomdžichu. Škoda za nich.

Na spočatku hraješe Roman Kola preludij na piščelach. Jan Nuk, předsyda Domowiny, wosadny farar Reinhard Meister a Serbski superinten-

Serbska a němska chorhoj zmwawowaštej k česći Zejlerja we Łazu Foće: G. Wjenk

dent Jan Malink witachu hosći. Spěwanje chóra Meja a přednjesenje basnjow a fabulow Zejlerja, kotrež recitowaštaj Hanka Mikanowa a Marian Bulank, so wšitkim derje spodobaje. Alfons Frencl měješe swjedzansku narěč, w kotrejž staješe citaty Zejlerja do zwiska ze wšelakimi zjawami džzensnišeho serbskeho narodneho potoženja. Z modlitwu a požohnowanjom, spěwanjom serbskeje hymny a piščelowej hudźbu so swjatočnosť skónči.

Praju wutrobny džak Łazowskeje wosady za bohata kolektu, kiž je myslena za twarske nadawki w našim Božim domje.

Smy ke kofejpiću zaso doma byli. Sylneho wětrika dla wupadny milina, štož k tomu dowjedže, zo dyrbjachu ptači kwas w Kulowje wosrjedz programa skónčič ...

Günter Wjenk

Kamjenska krajna radźielka Petra Kockert a předsyda Domowiny Jan Nuk položičaj kwětki k pomnikej Zejlerja.

Na wosadnym popołdnju přeni raz Antje Krawcec přédowała

Njedzelu, 22. februara, zeńdze so 25 wěrjacych a serbsku rěč lubowacych na Slepjanskej farje k swojemu wosadnemu popołdnju. Tež hdyž so w Serbskim kulturnym centrumje w tutym času zapust swječeše, bě zarjadowanje, kotrež predikant Manfred Hermaš nawjedowaše, derje wopytane. Krótko do započatka překwapi wopytarjow nałožkowe towarstwo w serbskej drasće z małym skečom wo wuskutkach strowotneje reformy.

Delnjoserbska wučerka Antje Krawcec přédowaše wo chwalospěwje na lubosć, kiž steji na 13. stawje w 1. lísće japoštoła Pawoła na Korintiskich, a wuzběhny: „Štož pak přeco na to hlada, zo jemu samemu wšitko přisteji a so stajnje svojim chycam

podrjaduje, je puć lubosće mjez čłowjekami hižo dawno wopušćit. K lubosći słušatej wěra a dowěra. Tak jenož móže lubosć wšitko w žiwjenju njesć.“

Po zhromadnym kofejpiću wobhladachu sej přitomni wideopak sćelaka RBB, kotryž bě so loni w septembru w Slepom natočil. Tež nětko bě RBB zaso pódla, tónkróc pak redakcija „Łužycy“. Nimo toho běchu tu tři fotografoja a dwaj žurnalistaj, štož je na započatku kusk myliło.

Přečitalo je so tež powědančko „Što sym ja hódny“ z lěta 1933, při čimž je Antje Krawcec na to hladała, zo nałožowaše Slepjanske wurazy, kotrež so džensa lědma hišće wužiwa. Tak bě to tež rjane zwučowanje w maćernej rěči.

Mjez tym smy spěwali štyri kěrlušy – „Lubšy Jezus, how něnt smy“, „Twař, o mója duša“, „Kněz Jezom Kryst, se hobroć k nam“ a „Džo namaka duša swój pokoj a dom“ –, kotrež je Roža Šenkarjowa do slepjanščiny přenjesła. Hdy by wjace kěrlušow přihotowane było, bychmy dale spěwali, dokelž je so to wšitkim jara lubilo. Werner Hanuš, kotryž je přeni raz jako kantor na elektroniskich piščelach hrał, namjetowaše přewjesć raz wosebite spěwanske zarjadowanje. To so nětko za nazymu přihotuje.

Po dwěmaj hodzinomaj so přitomni rozžohnowachu hač k přichodnemu zeńdzenju, kiž budže dnja 23. meje.

Manfred Hermaš

Powěšće

W čerstwych barbach blyšći so ponowjeny napís „Bóh z nami“ nad chěžnymi durjemi domskeho w Šešowje. Dom, kiž je sej něhdy serbska burska swójbna natwarila, su loni nowi wobsedźerjo dospotnje wobnowlić dali.

Foto: H. Mirschin

Budyšin. Na kemšach njedzelu, 1. februara, spominaše Michalska wosada na swojeho wuznamneho syna Handrija Zejlerja, kotryž je so runje na tutym dnju před dwěšć lětami narodził. Sup. Malink předstaji jeho žiwjenje a skutkowanje w předowanju na serbskej kaž na němskej Božej službě. K tomu spěwaje wosada na serbskich kemšach kěrluš Zejlerja. Kantor Schmidt zahra improwizacije na Zejlerjowu spěw „Ha widžu-li ptačata čahnyć“. Džeń do toho bě so wotměto w ródnej Stoney Boršči wopominanske zarjadowanje Domowinskeje župy Budyšin a města Budyšina.

Ketlicy. Dnja 3. februara wotmě so na Ketličanskej farje zeńdženje, na kotrymž přihotowaše so jubilejne zarjadowanje skladnostnje 100. posmjertnin něhdyšeho wosadneho kantora Korle Awgusta Kocora. Na jeho smjertnym dnju, srjedu, dnja 19. meje, budže so nawječor při rowje a po tym w cyrkwi na njeho spominać. Jeho spěwy zanjesu serbscy spěwa-

rjo muskeho chóra Delany kaž tež chór z Ketlic. Tež wosadni dujerjo chcedza Kocorowe melodie zahrać. Nutrnosc w cyrkwi změjetaj wosadny farar Raabe a sup. Malink.

Huska. Z lětušim nowym šulskim lětom změje Huska nimo dotalnej ewangelskeje srjedźnje tež ewangelsku zakładnu šulu. Tole je so wutoru, 10. februara, rozsudžilo z wulkej wjetšinu hłosow a pod přikleskom wjele hosći na posedženju gmejnskeje rady Dobruša-Huska. Gmejna, kiž bě dotal z nošerjom zakładneje šule w Husce, přepoda ju do nošerstwa Ewangelskeho šulskeho towarstwa Budyskeho wokrjesa. Z tym přewza towarstwo, kotrež hakle něšto lět wobsteji, swoju třecu šulu: Wot lěta 1998 ma wone hižo Husčansku srjedźnu a wot lěta 2002 Frankenthalsku zakładnu šulu na starosći.

Łaz. Wo młodych lětach a spočatkach basjenje fararja Handrija Zejlerja přednošowaše 25. februara dr. Franc Šěn ze Serbskeho instituta we Łazowskim Domje Zejlerja a Smolerja.

Budyšin. Póndzelu, 23. februara, wotmě so na Michalskej farje kublanski džeń, na kotrymž so 22 Serbow ze wšelakich wosadow wobdželi. Nadrobnišo rozprawjamy w přichodnym čisle.

Zbožopřeca

Dnja 27. měrcu swjeći w Biskopicach knjez **Manfred Freudenberg** swoje 75. narodny. Jubilar lědma hdy žane z wažnišich serbskich ewangelskich zarjadowanjow skomdži. Hač na cyrkwinskih dnjach abo wulětach Serbskeho busa abo zhromadźiznach SET – stajnje je ze swojim měrnym a přečelnym wašnjom jako luby bratr mjez nami. Wot založenja w léce 1994 je z čonom SET a z dobom spuščomny rewizor towarstwowych naležnosćow. Za jeho swěru so jemu džakuje předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa a přeje wjele zboža k jubilejnym narodninam. Bóh žohnuj jeho dalši puć žiwjenja.

Dary

W januaru je so darilo za Pomhaj Bóh 200 eurow, 50 eurow, 25 eurow, dwójce 20 eurow a 15 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 80 lětami, dnja 27.3.1924, zemrě w Rakecach farar **Korla Křižan**. Narodził bě so wón 1886 do serbskeje kublarskeje swójbje w Hodžiju. Po wuchodženju Budyskeho gymnazija započa w Lipsku studować stare rěče, přeńdže pak bórže kaž starši bratr Jan – pozdžiši farar w Klukšu a předsyda Domowiny – na teologiju. Přenje šesć zastojnskich lět služese Hućinanskej wosadze, wot lěta 1917 bě z fararjom w Rakecach. Korla Křižan wosta čas žiwjenja

swojemu pochadej swěrnj. Jako burski syn běše swojim wjesnym wosadnym bliski a tež sam pódla zastojnstwa trochu hospodarješe. Wědomje wuznawaše so k serbstwu. Dželaše sobu w Lipsčanskej Sorabiji, w serbskim studentstwe a wot lěta 1914 w Maćicy Serbskej. Ze swojim přečelom Francom Kralom slubištaj sej založić serbsku swójbnu. Franc Kral wosta w přenje swětowej wójnje, Korla Křižan pak swoje slubjenje dopjelni a namaka sej 1919 serbsku bursku mandželsku ze znateje Wirtheck swójbje w Stróži. Po pjeclětnym mandželstwe wón njenadžicy schori a hakle 37 lět stary zemrě. Jeho džowce založištej sej swójbje, kiž wostaštej kaž staršiski dom křesćanskej a serbskej. Wnučk fararja Křižana je džensa městopředsyda Serbskeho wosadneho zwjazka.

Přeprašujemy

07.03. Reminiscere

- 10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (sup. Malink)
- 11.45 nutrnosc w serbskim rozhlósu (sup. Malink)

20.03 sobota

- 15.00 wosadne popołdno w Drježdžanach (sup. Malink)

21.03. Laetare

- 08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 11.45 nutrnosc w serbskim rozhlósu (sup. Malink)

28.03. Judika

- 15.00 kemše w Njeswaćidle, přizamknje so wosadne popołdno (sup. Malink)

30.03. wutora

- 19.30 serbski bibliski kruh w Budyšinje na Michalskej (sup. Malink)

04.04. Palmarum

- 10.00 kemše w Budyšinje w Michalskej z předstajenjom paćerskich džeci (sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Priwatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Čišćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsačnje. Spěchuje so wot Zatožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.